

Een kerk met binnen én buiten

In de vorige nummers van *Kerkmozaïek* is veel geschreven over de malaise van onze kerk. 'De kerk draait vierkant' kopte het nummer van februari met een onheilspellende foto van een kapot meetinstrument op de voorkant. Het moet anders, zo luidde met urgentie en enige frustratie de noodkreet van collega's Johan Temmerman en Arjan Knop. J.M. De Schipper, dr. Rudy Liagre en Paul Sanders relativeerden en/of bekritiseerden hun gebrek aan positieve zin en hun kerkelijke en theologische visies. In dit artikel meng ik me in dit waardevolle gesprek met enkele gedachten over kerk zijn vandaag.

Naar mijn mening is de crisis van de kerk in de Europa – en bij gevolg ook in België – niet primair van organisatorische aard. Er draait veel vierkant in onze kerk en organisatorische en kerkordelijke veranderingen zijn nuttig en nodig, maar of daarmee de kern wordt geraakt, betwijfel ik. Ook een sterkere missionaire oriëntatie – 'de straat op, naar de mensen' in de woorden van collega Knop – die van alle kanten als de enige uitweg uit de crisis wordt gepredikt en in de praktijk gebracht, lijkt me onontbeerlijk, maar tegelijk te beperkt.

Binnen én buiten

Ik maak een omweg langs de Jezus van het evangelie, zoals Hij door het Joodse land wandelt, op straat en op het strand, tussen de mensen – genezend, predikend, onderwijzend, zegenend en wee-roepend, inclusief en exclusief tegelijk. Toch is dat niet het enige wat de evangelisten ons over Jezus vertellen. Hij is niet alleen buiten tussen de mensen op straat, maar ook binnen met een klein exclusief groepje van leerlingen of discipelen. Aan die groep 'binnen' is het 'gegeven het geheimenis van het Koninkrijk van God te kennen, maar tot degenen die buiten zijn, komt alles door gelijkenissen' (Markus 4:11). Jezus maakt in het evangelie continue de beweging tussen binnen en buiten: Hij geeft zich aan de schare en zendt zijn leerlingen het land in, maar tegelijk trekt Hij zich terug op eenzame plaatsen om te bidden, spreekt Hij met zijn discipelen in de beslotenheid en geeft Hij zijn Messiaanse geheim en identiteit niet prijs aan iedereen, maar alleen aan de *inner circle* van zijn leerlingen (Markus 8:27-30; 9:30-31).

Concentratie

In deze beweging tussen binnen en buiten zie ik ook de roeping van de kerk vandaag. Aan ene kant is er de binnenste cirkel van de kerk. Dat is gemeenschap van mensen die zich geroepen en verlost weten door Christus en in geloof en overgave Hem volgen. Het is de gemeente die leeft van Christus' dood en leven en deze unieke manier van leven wil volgen in hun hele bestaan. In de binnenste cirkel is er geen vrijblijvendheid of distantie meer, maar engagement voor en concentratie

op de harde en vreemde kern van ons geloof: de gekruisigde en opgestane Christus. Deze binnenste cirkel is nodig om de identiteit en bron van onze roeping en betekenis in de wereld te bewaren. Ik heb daarbij geen elitaire groep van naar volmaaktheid strevende gelovigen voor ogen, maar het beeld van de kring die biddend rond de Avondmaalstafel en de Bijbel samenkomt en daar de bezieling, de moed en het onderwijs ontvangt en aan elkaar geeft om de vreemde liefde van Christus als gemeenschap en ieder in haar of zijn eigen leven vorm te geven. Die manier van leven komt ons niet aanwaaien, daarvoor is leren met karaktervorming, gebed, verandering van levensstijl, actie en inspiratie in de kring van leerlingen onontbeerlijk. Van predikanten vraagt dat om een concrete verkondiging en toerusting vanuit de kern van het evangelie, om zielzorg en spirituele begeleiding en inzet voor de opbouw van een gemeenschap van bewuste en zelfstandige leerlingen van Christus.

Gemeenschappelijk

Om eerlijk te zijn, is de realiteit bij mij en in onze kerken vaak anders, maar de visie wil ik niet opgeven. Het zal dan ook niet verbazen dat ik collega Temmerman niet kan volgen in zijn pleidooi voor een inclusieve vorm van geloven, waarvoor hij de mosterd bij het esoterische christendom van de eerste eeuwen haalt. Dat lijkt me – zeker in deze tijd – een recept om de spirituele vrijblijvendheid en een praktijk van geloven los van het concrete, gemeenschappelijke leven alleen maar te vergroten. Terwijl het christendom juist bedoeld is als gemeenschap waarbinnen het goede nieuws aangaande Christus en Gods rijk verteld en concreet en ernstig geleefd wordt. Is dat niet de concrete bijbelse of, zo men wilt, 'Joodse' karaktertrek in het christendom?

Buitenkant

De kerk is niet alleen binnen. De binnenste kring van concentratie en discipelschap staat in nauwe verbinding met de wereld, de mensen, de schare, of hoe men de 'buitenkant' ook wil noemen. We leven onder de mensen en in een concrete omgeving. Ik deel dan ook het verlangen om ons niet terug te plooiën uit angst, vermoeidheid of hoogmoedige exclusiviteit. Ik geloof dat we geroepen zijn om nederig, uitnodigend en vrijgevig ons in te zetten voor de vrede en het welzijn van de omgeving waarin we als kerk leven, werken en samenkomen. Of in andere woorden: de vreemde liefde en het koningschap van Christus tonen en vertolken, zonder bijbedoelingen of hoogmoed. Dat lijkt me eerst de roeping van iedere christen en daarna ook een gemeenschappelijke van de gemeente en de kerken in oecumenische en soms bredere samenwerking. Dat kan en zal heel verschillend gebeuren: op de werkvloer, in een buurtwerking, via een sociaal centrum, door cursussen of andere vormingsactiviteiten, via muziek of tentoonstellingen, via pastoraat en zorg, door concrete sociale en politieke acties en via presentie op

internet en in de sociale media. Afhankelijk van de plekken waar de gelovigen actief zijn, van de roeping en mogelijkheden van een gemeente en de leiding van de Geest is er altijd een buiten waar we gezonden zijn.

Armen

En daarbuiten komen we ook altijd weer de armen tegen als onze naasten die vragen om barmhartigheid en recht. De kerk is meer dan diaconie en Christus is meer dan 'partijganger van de armen', zoals Sanders opmerkt. Maar mensen die geraakt zijn door de vrijgevigheid en barmhartigheid van God, kunnen toch niet aan de armen en hun zaak voorbijgaan alsof ze iets beters te doen hebben? In de wereld, op straat en in onze omgeving komen we onrecht, uitbuiting en armoede tegen. Daarover heeft het evangelie veel te zeggen en het behoort tot het geheimenis van de Christus dat Hij geleden heeft en arm was. Eenmaal in de binnenste kring van de kerk getrokken kan ik mij daarvan niet meer losmaken en in mijn leven alleen het wel en wee van de middenklasse of hoger mij aantrekken.

Spannend

Een kerk die leeft tussen de twee polen van binnen en buiten, van concentratie op het unieke van Christus in de kring van de 'geroepenen' en een open en nederig leven onder de mensen, leeft in een spanning. Want mensen bewegen, een gemeenschap laat zich niet exact opdelen in binnen en buiten en er zijn in het evangelie ook nog de eersten en de laatsten. Die spanning hoort gewoon bij Christus en de kerk en ik zou die niet willen verliezen door te kiezen voor of buiten, of binnen.

Kerkmozaïek, maandblad van de Verenigde Protestantse Kerk in België, 35e jaargang, nummer 5, mei 2013